

Pārredzēt laukumu

Līga RUŠENIECE, tālr. 67886803

Tieši 90 gadus pēc Dailes teātra atklāšanas 1920. gada 19. novembrī ar Raiņa lugas *Indulis un Ārija* izrādi šovakar tiek atzīmēta šā leģendārā teātra jubileja. «Jubileja ir brīdis, kad iespējams apstāties un atskatīties uz to, kas bijis skaistākais, romantiskākais, veiksmīgākais. Uz tiem, kuri radījuši, veidojuši un apvijusi leģendām Dailes teātri. Šis ir brīdis apliecināt savu mīlestību un atcerēties – lai atkal varētu doties uz priekšu un mainīties uz augšu,» tādu ievirzi šim pasākumam dod tā veidotāji. Jubilejas koncertstāsta *Spēlēju, dancoju* muzikālais vadītājs Juris Vaivods piebilst: «Protams, mēs gribam parādīt parādes spožāko daļu, bet visvairāk gribētos, lai mums izdotos dāvēt mīlu vakaru tiem cilvēkiem, kas allaž bijuši uzticīgi teātrim.»

Dzīvais nervs

Koncertā piedalīsies visi Dailes teātra esošie, kā arī bijušie aktieri, orķestris *Sinfonietta Rīga* diriģenta Normunda Šnē vadībā un Kārļa Lāča instrumentālā grupa Jura Vaivoda vadībā. Koncerta īpašie viesi – maestro Raimonds Pauls, komponisti Juris Karlsons, Arturs Maskats, Uldis Marhilēvičs un Valts Pūce.

Tieši pirms Dailes teātra lielajām svinībām klajā nāca dubultalbums *Spēlēju, dancoju*, kurā vienā diskā apkopoti instrumentāli skaņdarbi no leģendārām šā teātra izrādēm orķestra *Sinfonietta Rīga* izpildījumā, otrajā – 37 dziesmas no dažādu laiku un žanru izrādēm Dailes teātra aktieru versijā. Lai arī ir nosaukumu sakritība, Juris Vaivods uzsver, ka koncertā atskaņotais nebūs identisks diskam.

«Viena no sākotnējām idejām par šo koncertu bija tāda: orķestris uz skatuves, bet viss kolektīvs atrodas zālē un bauda šo priekšnesumu, nevis strādā. Daudziem šī ideja patika, tomēr, kā jau teātri, viss notiek kustībā un mainībā, un no šīs idejas atteicās. Man gribējās nedaudz restaurēt to garšu, kāda bija teātri, kad izrāžu muzikālo pusi apkalpoja dzīvs orķestris un kad pie skatuves «bedrē» bija apmēram 17–30 mūziķi,» atklāj Juris Vaivods.

Turklāt «orķestru ēra» teātri beidzās vien septiņdesmito gadu sākumā – tad, kad ierakstu studijās radās iespēja ieskaņot pietiekami kvalitatīvas fonogrammas. «Daži piemēri bija jau sešdesmitajos gados, piemēram, izrādē *Motocikls*. Tomēr, ja raugamies uz visu teātra vēsturi, proporcionāli ilgāk tas bijis kopā ar dzīvu orķestri nekā bez tā. Turklāt orķestris bija neatņemama izrādes sastāvdaļa, jo spēlēja arī visus akcentus, piemēram, vēju, lietu vai durvju kladzoņu, kas šobrīd skan fonogrammā. Manuprāt, tas izrādei piešķīra pavisam citu garšu. Smalku garšu,» smaidot nosaka Juris Vaivods. Viņam ir prieks, ka pamazām «ierakstu ēra» teātros sākot norietēt, ka radusies vajadzība pēc «dzīviem instrumentiem», un šādas tendences izpaužas arī citos teātros. «Dzīvā mūzika neļauj atkārtoties, ikkatra izrāde tomēr būs nedaudz citāda. Tās elpošana būs citāda. Asinsrite un temps. Orķestris iedod konkrētās dienas nervu, aktieris var izpausties elastīgāk un brīvāk. Jo teātris ir enerģijas apmaiņa. Ja skatītāji zālē būtu kā terakotas armija – pamiruši, tad teātris tajā brīdī arī mirtu.»

Komandā

«Bagāts,» kodolīgi saka Juris Vaivods, vaicāts par mantojumu, ko viņš saņēma

Foto: Raitis PLAKIS, f64

CITĒJOT KLASIKUS. Juris Vaivods: «Pirms aptuveni 105 gadiem Emīla Dārziņa teiktais par to, ka virs Rīgas vajag uzlikt uzrakstu: «Nost ar garu», lai visiem, kas tajā iebrauc, uzreiz ir skaidrs, ar ko viņiem būs darišana, manuprāt, ir aktuāls joprojām. Jo man liekas, ka latvieši nereti pārspēj visas šekspīriskās kaislības ar to, kā ir gatavi cits citam zāgēt nost idejas un vispār – iezāgēt...»

no Dailes teātra iepriekšējā muzikālās daļas vadītāja Artura Maskata. Viņš uzsver, ka šajā vietā vislielākais vispār varot būt tieši garīgais mantojums. «Jo Dailes teātris ir diezgan nežēlīgs, mums ir prasīga publika, tāpēc te izrāde var vai nu izgāzties, vai notikt. Te nevar būt izrāde ar ļoti lēnu temporitmu, tad noteikti gaidāmas nepatīkšanas,» uzskata muzikālās daļas vadītājs.

Viņš uzsver, ka teātra spēks visos laikos ir bijis komandā, ka teātra individualitātes piedzimst tikai reizi 100 gados. «Un tāds bija Smilģis, kuram pietika spēka visam teātrim. Otrs Smilģis vēl nav piedzimis. Varbūt kāds no režisoriem tuvojās viņa spēkam, bet... Iedomājieties, Smilģis taču esot radījis teātri tāpēc, ka viņš savulaik Somijā, aiz polārā loka, esot redzējis kāvus jeb ziemeļblāzmu. Un tajā brīdī esot sapratis, ka par redzēto grib pastāstīt cilvēkiem un tāpēc ir jādibina teātris,» stāsta Vaivods. Lai nu kā būtu ar tām lielām individualitātēm, viņš ir pārliecināts, ka

teātri ikvienam ir jājut partneris, līdzīgi kā hokejā, kur arī vislielākā zvaigzne ir tā, kas ne tikai labi redz, kur atrodas ripa, bet pārredz visu laukumu. «Liels aktieris ir tas, kurš jūt partneri un pārredz laukumu,» rezumē muzikālās daļas vadītājs.

Savu nokļūšanu Dailes teātri Juris Vaivods uzskata par likumsakarīgu, lai gan pirms tam viņš ir strādājis gan par kormeistaru, gan pat vadījis profesionālu kamerkori. «Es piekritu tiem cilvēkiem, kas teātra vidi sauc par indi. Manuprāt, teātris paņēma ar to, ka tajā iespēju robežās ir ļoti plašas, turklāt te ir ļoti daudzu mākslu sintēze. Un kur var būt lielāka laime kā dzīvot mūžam radošā vidē? Starp cilvēkiem, kas rada. Šī ir tā vieta, kurā es jutos vislabāk. Un laikā, kad darba bija mazāk, kad režisoriem nebija nepieciešamības, lai viņu izrādēm rakstītu oriģinālmūziku, es laiku izmantoju, vācot kopā komponistu radīto Dailes teātrim. Tā man izdevies atrast gan Burharda Sosāra muzikālo mantoju-

mu, gan daļu no Margēra Zariņa šim teātrim rakstītā, gan Induļa Kalniņa darbiem... Jo viena daļa ir arhīvos, daļa – Nacionālās bibliotēkas reto rokrakstu nodaļā, no kurienes vispār neko nevar izņest, lai pat nokopētu. Piemēram, Sosāra arhīvs bija pie viņa radiem, konkrēti – ārstes Lindas Sosāres. Ja es ar viņu nebūtu iepazīnies, visticamāk, pie viņa notīm nebūtu piekļuvis. Savākt teātra muzikālo mantojumu – es to uztvēru kā misiju.»

Jura Vaivoda pirmais darbs Dailes teātri bija Teātra dienas koncerts, kas tika veidots kopā ar Arnoldu Liniņu un Tāmāru Ēķi, «un jau toreiz es sapratu, ka man te patīk, jo strādājot pazuda laika izjūta – nēmiemies līdz trijiem nakts, bet jau desmitos no rīta bija mēģinājums kopā ar aktieriem. Un tas pats ir atkārtojies, strādājot pie izrādēm, kuru veidošana mūs pašus tā aizrāvisi, ka pārtrūkst laika izjūta. Un to es varu novēlēt jebkurai cilvēkam – darbu, kuru darot pazūd laika izjūta.»

Juris VAIVODS

- Dailes teātra muzikālās daļas vadītājs (kopš 1997. gada)
- Dzimis 1966. gada 29. martā **Preiļu rajona Vanagos**
- Precējies ar muzikoloģi Gundu Vaivodi
- Absolvējis J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmiju (**kordinēšanas nodaļa**, maģistra grāds, 1992–1994, un bakalaura grāds, 1985–1992)
- **Mācības:** Līvānu mūzikas skola (**akordeona specialitāte**, 1981–1985), Daugavpils mūzikas vidusskola (kordinēšanas klase, 1981–1985), Vanagu pamatskola (1973–1981), **fakultatīvi** iegūtas **kompozīcijas** tehnikas iemaņas pie Paula Dambja un Pētera Plakida, stažējies Baha mūzikas akadēmijas meistarklasēs (Vācija) un Kores Hankena (Norvēģija) diriģēšanas meistarklasē
- Darba pieredze: **viru koris** *Dziedonis* (mākslinieciskais vadītājs, 1992–1998), **kamerkoris** *Versija* (mākslinieciskais vadītājs, 1993–1997), Rīgas Doma zēnu koris (kormeistars, 1992–1993)
- Saņēmis ***Spēlmaņu nakts balvu*** par labāko mūziku dramatiskajā teātri par mūziku izrādēm *Raudupiete* (2003) un *Precības* (2001)
- Godalgas Vispārējo latviešu dziesmu svētku **kordziesmu konkursā**, kā rezultātā dziesmu svētkos ir skanējušas divas latviešu tautas dziesmu apdares

Uz Tukumu un Latgali

Šajā rudenī īpaši daudz laika nav palicis pāri, ko veltīt savai personiskajai dzīvei. Abiem ar sievu – radio *Klasiska* vadītāju, muzikoloģu Gundu Vaivodi – jau vairāku gadu garumā ir kopīgs hobijs, proti, Eiropas kultūras dzīves baudīšana. «Tā ir viena svarīga lieta – no ārpuses paraudzīties uz to punktu, kurā mēs atrodamies. Novērtēt sevi, bet tas iespējams tikai no ārpuses. Varētu tikai vēlēt, lai valstī būtu normāls Kultūras fonds, kāds tas bija ulmaņlaikos, kad kultūras cilvēki saņēma milzīgas stipendijas, lai varētu braukt radošos ceļojumos un redzēt, kā strādā kolēģi pasaulē. Ir ļoti svarīgi saprast, kur mēs atrodamies savā radošajā varēšanā, salīdzinot ar Eiropu. Un mums ir ne tikai talantīgi mūziķi, bet arī aktieri, Eiropas līmeņa aktieri. Ir punkti, kuros Eiropā mēs ar sievu atgriežamies katru gadu, bet ir punkti, kas kādā konkrētā brīdī mūs interesē.»

Ik pa laikam sanākot aizbraukt līdz Tukumam, kur dzīvo sievas vecāki, bet retāk izdodas tikt līdz Latgalei, pie Jura tēva, jo «es jau tēvam saku – līdz Berlīnei es varu nokļūt nepilnā pusotrā stundā, bet viņam man nepieciešamas stundas trīs, turklāt vēl pa briesmīgo Daugavpils šoseju... Tomēr gan vienā, gan otrā vietā ir plašums un svaigs gaiss, kas atver tās šūniņas organismā, kas Rīgā tik kušas nospīestas.» ■

VEDOKLIS

Arturs MASKATS, komponists, Latvijas Nacionālās operas mākslinieciskais direktors, bijušais Dailes teātra muzikālās daļas vadītājs – Juris ir īsts teātra cilvēks, viņš jūt teātri kā organismu, kā tas funkcionē. Teātri nevar strādāt cilvēks, kurš turp iet vien kā uz darbu, tajā jābūt ļaudīm, kuri ar to vidi dzīvo. Un Juris tāds ir. Kad es gāju strādāt uz operu, man bija ļoti viegli izvēlēties, kuru ieteikt. Blakus komponista talantam viņam piemīt arī kordinģenta un vokālā pedagoga spējas.

Manuprāt, Juris ļoti labi jūt, ko viņam pašam vajag darīt teātri un ko vajag uzaicināt tur strādāt. Tur nedrīkst strādāt milzīgs egoists, kas visu laiku deķi raus uz savu pusi. Domāju, ka Juris ir izpelnījies lielu cieņu arī par to, ka viņa laikā tur ienākuši jaunas paaudzes un domāšanas komponisti, – gan Kārlis Lācis, gan Andris Vičāns, gan Juris Kaukulis...

Ar Juri vienmēr ir patīkami strādāt, viņš ir tāds gara aristokrāts, ļoti inteliģents un pieklājīgs cilvēks. Viena no viņa labākajām īpašībām ir tāda, kas teātra cilvēkiem nemaz tik bieži nepiemīt, – spēja palikt mierīgam un saglabāt skaidru prātu laikā, kad apkārt iet diezgan karsti.

